

01

FOKUSRAPPORT

När huvudet bultar och magen värker

Ungas psykosomatiska besvär och erfarenheter av alkohol,
narkotika samt tobak

Siri Thor & Ulf Guttormsson

CAN:S FOKUSSERIE

Syftet med serien är att publicera kortare och mer fokuserade analyser relaterade till olika aspekter av droganvändning. Fördjupningarna är i regel baserade på material som samlats in av CAN.

FOKUSRAPPORT 01

Utgivningsår: Oktober 2018, Stockholm

Utgivare: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Formgivning: Jimmie Hjærtström, CAN

ISBN: 978-91-7278-287-7

URN:NBN:se:can-2018-8

När huvudet bultar och magen värker

Ungas psykosomatiska besvär och erfarenheter av alkohol, narkotika samt tobak

Siri Thor & Ulf Guttormsson

Inledning

Detta är den första rapporten i CAN:s nya fokusserie. Syftet med fokusserien är att publicera kortare och mer fokuserade analyser relaterade till användning av droger. Fördjupningarna är i regel baserade på material som samlats in av CAN. I detta fall handlar det om undersökningen om svenska skolelevers erfarenheter av alkohol, narkotika och tobak (ANT) vilken påbörjades under 1970-talet i årskurs 9 och 2004 i gymnasiets år 2.

Alltsedan gymnasieeleverna inkluderades i undersökningen har alkohol- och tobaksbruket minskat bland skolungdomarna, även om nedgången påbörjades redan tidigare bland niorna. Bland annat har andelen som konsumerar alkohol, liksom volymen på konsumtionen sjunkit, och en liknande utveckling har skett för även rökning och snusning. Narkotikaerfarenheten har dock snarast fluktuerat bland niorna och till och med ökat något bland gymnasieeleverna

Studier har visat att både registerbaserade mått på psykisk ohälsa (Socialstyrelsen, 2017) samt självrapporterade psykiska och psykosomatiska besvär (Folkhälsomyndigheten, 2014) förefaller ha ökat bland unga i Sverige. Detta förhållande resulterade i att CAN i 2018 års undersökning av skolelevers ANT-erfarenheter valde att inkludera

sex stycken frågor som rör psykosomatiska besvär. Det stod snart klart att en stor andel av eleverna rapporterade att de upplevt sådana symptom.

Syftet med denna fokusrapport är att titta närmare på de elever som upplevt psykosomatiska besvär och sätta detta i relation till erfarenhet av alkohol, tobak och narkotika, för att utröna eventuella samband mellan psykosomatisk hälsa och ANT-användning.

Rapporten har producerats med finansiering från CAN:s basanslag och vi vill passa på att tacka de elever och skolpersonal som bidragit med tid och engagemang när de genomfört undersökningen.

Om resultaten

Eleverna har fått svara på om de under de senaste sex månaderna upplevt något av sex följande psykosomatiska besvär:

Om eleven haft

- (1) huvudvärk
- (2) ont i magen
- (3) svårt att somna

Om eleven känt sig

- (4) stressad
- (5) nedstämd, deppig eller nere
- (6) eller sovit dåligt på natten

Eleverna kunde välja på fem svarsalternativ som sträckte sig från "I stort sett varje dag" till "Mer sällan [än några gånger i månaden] eller aldrig".

Inledningsvis redogörs för hur vanligt det var att ha upplevt de olika besvären och därefter sätts de i relation till ANT-erfarenheter. Slutligen tittar vi lite närmare på olika egenskaper hos de ungdomar som uppgett en hög förekomst av psykosomatiska besvär.

Ett index över de psykosomatiska besvären har skapats. Svaren på de sex delfrågorna har räknats samman och varje elev har fått ett värde mellan 0 och 900, baserat på det antal besvär de upplevt under de senaste sex månaderna. Konstruktionen av indexet och hur detta delats in i indexgrupper beskrivs i avsnittet *Material och beräkningar*. Indexet ska inte ses som ett exakt mått på antal upplevda problem utan har konstruerats för att enkelt summera de sex frågorna och dela upp dessa resultat i olika grupper med varierande grad av besvär.

Om inte annat anges så redovisas resultaten sammanslagna för årskurs 9 och gymnasiet år 2 i det följande. Niorna är i genomsnitt närmare 16 år gamla vid tillfället för undersökningen och gymnasieleverna närmare 18 år, vilket alltså ger en medelålder som ligger närmare 17 år för det sammanslagna materialet.

5%

har haft ont i magen
i stort sett varje dag

21%

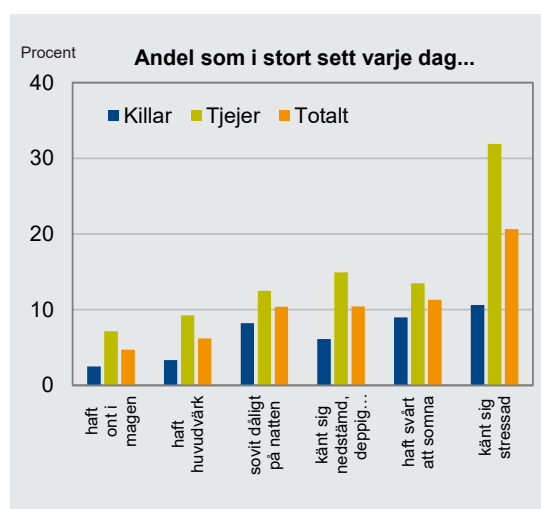
har känt sig stressade
i stort sett varje dag

Psykosomatiska besvär bland unga

Drygt 20 % av eleverna uppgav att de under senaste sex månaderna känt sig stressade i stort sett varje dag. Runt 10% hade lika ofta varit nedstämda, haft svårt att somna eller sovit dåligt på natten. En mindre andel, runt 5 % uppgav att de i stort sett varje dag haft huvudvärk eller ont i magen under senaste halvåret (figur 1 och tabell 1).

Det var genomgående en större andel tjejer jämfört med killar som rapporterat högre frekvenser av psykosomatiska besvär ("i stort sett varje dag"/"flera gånger i veckan"). Exempelvis vad gällde att ha känt stress så uppgav 32 % av tjejerna att detta förekommit så gott som dagligen jämfört med 11 % bland killarna. Killar å andra sidan angav oftare lägre besvärsfrekvenser ("någon eller några ggr i månaden"/"mer sällan eller aldrig"). Till exempel hade 44 % av killarna sällan eller aldrig haft ont i magen under senaste halvåret jämfört med 16 % av tjejerna. Skillnaderna mellan de båda årskurserna är samtidigt mycket små för de olika besvären och uppgår i regel bara till enstaka procentenheter, vilket framgår om tabell 2 (åk 9) och tabell 3 (gy 2) jämförs med varandra.

Enligt det index över psykosomatiska besvär som konstruerats uppvisade tjejerna ett genomsnittsvärde som låg 74 % högre än killarna (294 visavi 169 poäng, se tabell A). Denna skillnad kvarstod om killar och tjejer analyserades var för sig i respektive årskurs. Denna skillnad bestod om killar och tjejer analyserades i varje årskurs för sig. En uppdelning i äldre och yngre elever gav dock samma indexvärde i såväl årskurs 9 som i gymnasiet (ca 230). Att tjejer i högre utsträckning uppgett psykosomatiska besvär kan påverka de samband vi ser med t ex ANT-erfarenhet, eftersom vissa egenskaper är vanligare bland tjejer jämfört med killar.

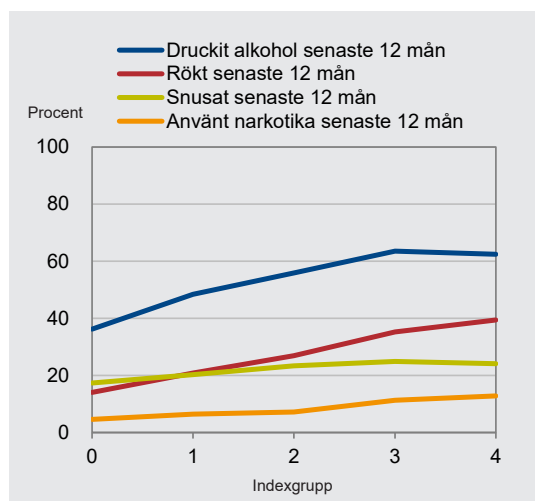
Figur 1. Psykosomatiska besvär bland 15-18 åriga elever. Procent. 2018.

Psykosomatiska besvär och ANT

För att få en uppfattning av hur alkohol-, narkotika- och tobaksvanorna såg ut i relation till upplevda psykosomatiska besvär har indexet delats in i fem grupper, där gruppen med noll besvär utgörs av dem som svarat ”mer sällan eller aldrig” och de andra fyra grupperna består av ungefär lika många elever i varje grupp. Av tabell A framgår hur eleverna fördelade sig procentuellt i de olika indexgrupperna, efter kön samt årskurs.

Använda ANT-mått i denna rapport är: Druckit alkohol/Rökt cigaretter/Snusat/Använt narkotika – någon gång under de senaste 12 månaderna. Jämförelserna gjordes även med motsvarande ANT-erfarenhet under de senaste 30 dagarna, vilket visade på liknande mönster och redovisas därför inte här.

I figur 2 syns tydligt hur ANT-erfarenheten ökar i takt med antal rapporterade psykosomatiska besvär hos eleverna.

Figur 2. ANT-erfarenheter i relation till psykosomatiska besvär bland 15–18 åriga elever. Procent. 2018.

I gruppen som rapporterat att de aldrig eller mer sällan upplevt något besvär de senaste sex månaderna så var det genomgående lägst ANT-förekomst. I denna grupp uppgav 36 % att de druckit alkohol jämfört med över 60 % i de två grupper med flest rapporterade psykosomatiska besvär. Vidare var det 14 % som uppgett att de rökt och 17 % att de snusat i gruppen med noll antal rapporterade besvär, jämfört med 39 % respektive 24 % i gruppen med flest rapporterade besvär. Vad gällde att ha använt narkotika uppgav 5 % detta i gruppen utan besvär och 13 % i gruppen med flest besvär.

Även om ökningen i ANT-erfarenhet är mindre eller obefintlig mellan de två grupper med flest antal rapporterade psykosomatiska besvär är ändå den parallella ökningen i ANT-erfarenhet med mängden psykosomatiska besvär tämligen uppenbar.

Uppdelat på killar och tjejer samt yngre och äldre elever återkommer samma stigande mönster (se figurerna 3–4 och tabell 4). Vissa skillnader mellan grupperna syns dock, vilka är kända sedan tidigare. Att ha snusat eller använt narkotika de senaste 12 månaderna var vanligare bland killar medan rökning var något vanligare bland tjejer. ANT-erfarenheterna var även genomgående högre bland de äldre gymnasieeleverna. Det var till exempel 62 % i gruppen med noll antal besvär som uppgett alkoholkonsumtion bland gymnasieeleverna jämfört med 21 % bland de yngre eleverna på högstadiet. I gruppen med flest rapporterade besvär var det 49 % bland de yngre eleverna som uppgav alkoholkonsumtion jämfört med 78 % bland gymnasieeleverna.

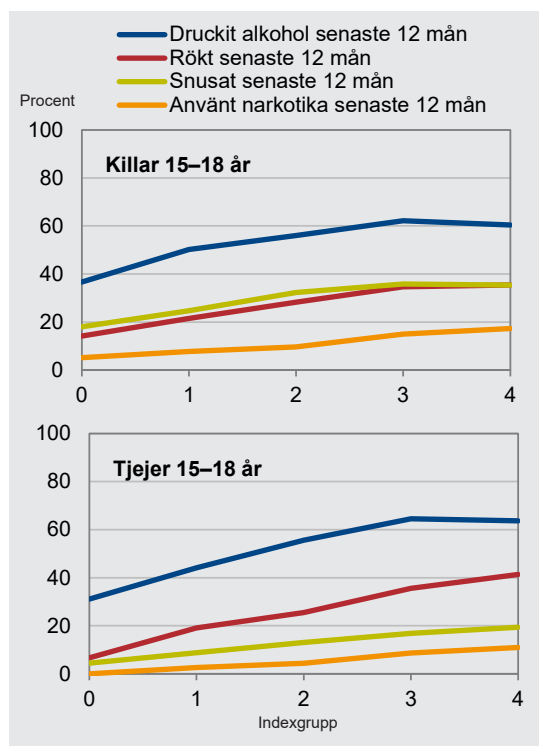
Tabell A. Fördelning av andel elever över antal psykosomatiska besvär fördelat på fem indexgrupper, samt indexmedelvärdet, efter kön och årskurs. 2018.

Indexgrupp	Antal besvär (n=bastal)	Totalt	Killar	Tjejer	Åk9	Gy2
0	0 (n=352)	4	7	1	5	3
1	1–75 (n=2240)	25	35	14	26	24
2	76–190 (n=2213)	24	25	23	24	25
3	191–369 (n=2280)	25	20	30	23	27
4	370–900 (n=2041)	22	13	32	23	21
Indexmedel		230	169	294	230	231

Vilka är ungdomarna med psykosomatiska besvär?

Resultaten i denna undersökning tyder på att det är förhållandevis vanligt att ha upplevt psykosomatiska besvär. Vi har även sett att ANT-användningen ökar i takt med att de självrapporterade besvären ökar. För att få en fördjupad förståelse för vilka ungdomarna är som rapporterat att de upplevt ett stort antal besvär tittar vi här dels på hur köns- och åldersfördelningen ser ut och dels på hur stor andel i de olika grupperna som skolkat, trivts i skolan, varit nöjda med sin familjs ekonomi, sin hälsa och sig själva.

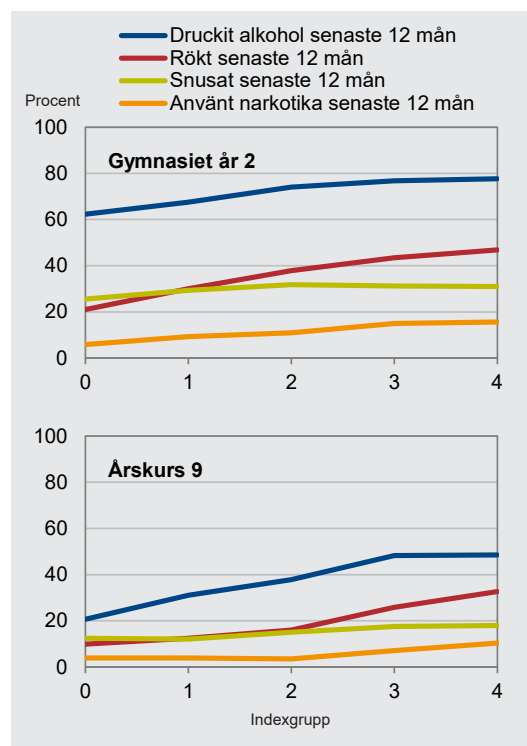
Bland de som rapporterat högst antal besvär återfanns en större andel tjejer (68 %) än killar (29 %) (tabell 5). För gruppen med noll rapporterade besvär de senaste sex månaderna, så var det tvärtom en betydligt större andel killar (84 %) än tjejer (12 %). Det var vidare en större andel yngre elever i gruppen med noll rapporterade besvär jämfört med de äldre eleverna (tabell 5). I gruppen med flest antal rapporterade besvär var det däremot ingen större skillnad på fördelningen mellan yngre och äldre elever.

Figur 3. ANT-erfarenheter i relation till psykosomatiska besvär bland 15-18 åriga efter kön. Procent. 2018.

Sett till hur ofta eleverna skolkat så uppgav 15 % att de gjort det en gång i månaden eller oftare (tabell 6). I gruppen med flest rapporterade psykosomatiska besvär var det 25%, som uppgav att de skolkat en gång i månaden eller oftare, jämfört med 7 % i gruppen med noll rapporterade besvär. De allra flesta eleverna uppgav att de trivdes i skolan, men 6 % uppgav att de trivdes ganska eller mycket dåligt (tabell 7). Bland de elever med flest rapporterade besvär uppgav 18 % att de trivdes ganska eller mycket dåligt i skolan jämfört med 3 % i gruppen med noll rapporterade besvär.

Eleverna får även svara på hur de upplever sin familjs familjs ekonomi, sin hälsa och sig själva (tabell 9). Även dessa mått uppvisade samma mönster. Av de med flest rapporterade besvär uppgav 33 % att de var missnöjda eller mycket missnöjda med sig själva jämfört med 12 % bland samtliga. Vidare uppgav 24 % i nämnda grupp detsamma gällande sin hälsa (9 % bland samtliga) och slutligen var 9 % missnöjda med sin familjs ekonomi (5 % bland samtliga).

Figur 4. ANT-erfarenheter i relation till psykosomatiska besvär bland 15-18 åriga efter årskurs. Procent. 2018.

Sammanfattande diskussion

I 2018 års undersökning om skolelevers drogvanor inkluderade CAN sex frågor om psykosomatiska besvär. Detta gjordes mot bakgrund av att rapporter från bland annat Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten (Socialstyrelsen, 2017; Folkhälsomyndigheten, 2014) pekat på att det skett en ökning av den psykiska ohälsan och förekomsten av psykosomatiska besvär hos unga. Syftet med att införa frågorna om psykosomatiska besvär var att kunna sätta dessa i relation till alkohol-, narkotika- och tobaksanvändning. Måttet är vida använt i både internationella och nationella undersökningar¹ och utgör en viktig och etablerad indikator på ungdomars psykiska välbefinnande.

Eleverna har fått uppge hur ofta de under de senaste sex månaderna haft huvudvärk, ont i magen, svårt att somna, känt sig stressade, nedstämda, eller om de sovit dåligt på natten. Det visade sig vara tämligen vanligt att ha upplevt något av dessa problem under det senaste halvåret. En av fem elever svarade exempelvis att de i stort sett dagligen känt sig stressade och runt en av tio hade lika ofta känt sig nedstämda, haft svårt att somna eller sovit dåligt på natten.

Satt i relation till användning av alkohol, tobak och narkotika blev det tydligt att ANT-erfarenheten ökade i takt med förekomsten av rapporterade psykosomatiska besvär hos eleverna. Detta gällde inte bara sett till hela åldersgruppen utan även uppdelat såväl på killar och tjejer som yngre och äldre elever. I synnerhet cigarettrökning och narkotikaerfarenhet ökade med stigande grad av psykosomatiska besvär men samma mönster gällde även för snusning och alkoholkonsumtion.

Det framkom även att bland elever med ett större antal rapporterade psykosomatiska besvär var det desto vanligare att ha skolkat, inte trivts i skolan, varit missnöjd med sig själv, sin hälsa samt sin familjs ekonomiska situation.

Elever med högre förekomst av psykosomatiska besvär har alltså utöver mera omfattande ANT-vanor också större risk att uppvisa tecken på att de finner sig mindre väl tillrätta med inte bara sig själva utan även med sin vardag i stort.

Denna ansamling av negativa förhållanden gällande livssituationen i gruppen med många rapporterade psykosomatiska besvär är viktig kunskap i sig, men extra viktigt dels i ljuset av att tidig ANT-användning är en riskfaktor för mera omfattande framtida ANT-konsumtion (CDC, 1994, Dawson et al., 2008, Taylor et al., 2017) och dels för att psykosomatiska besvär bland unga riskerar att leda till mental ohälsa i vuxen ålder (Bohman et al., 2018). Det framstår därför som angeläget att uppmärksamma och försöka bryta sådana negativa mönster i tid, och i synnerhet om de förekommer i kombination med varandra.

Detta är en tvärsnittsstudie och därför kan vi inte etablera tids- eller orsakssamband, det vill säga utrona om ANT-användning leder till psykosomatiska besvär eller tvärtom, även om förhöjd ANT-användning i dessa åldrar sannolikt är ett symptom på ett sämre psykiskt välbefinnande, istället för det omvända. Oavsett orsakssambanden är detta emellertid ett förhållande som är viktigt att uppmärksamma och förhålla sig till.

¹Se till exempel den internationella skolundersökningen *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)*, den svenska longitudinella undersökningen *Futura01* samt *Ungdomsenkäten LUPP* som genomförs av Myndigheten för ungdom- och civillsamhällsfrågor (MUCF).

11%

av killarna har känt sig
stressade i stort sett varje dag.

32%

av tjejerna har känt sig
stressade i stort sett varje dag.

Material och beräkningar

CAN:s skolundersökning

Data kommer från 2018 års riksrepresentativa skolundersökning som genomförs av Centralförbundet för alkohol och narkotika-upplysning (CAN). Undersökningen beskrivs utförligt i Så görs CAN:s skolundersökning (Gripe I, 2013) samt i de årliga rapporterna från skolundersökningarna (se t.ex. Thor S, 2017). Nedan följer en kortare beskrivning av årets undersökning, en längre beskrivning kommer i och med årets rapport som publiceras i december 2018 (Zetterqvist M red. Under arbete).

Statistiska centralbyrån drar, på uppdrag av CAN, 350 skolor i vardera årskurs stratifierat utifrån Sveriges 21 län. Undersökningen genomfördes som en pappersenkät, mellan elevernas sport- och påsklov. När enkäterna kom tillbaka till CAN exkluderades de som bedömdes vara otillräckligt eller uppenbart oseriöst ifyllda med hjälp av fyra förprogrammerade datafilter. Vanligtvis exkluderas 1–2 % av enkäterna, så var fallet även år 2018.

Vad gäller bortfall så deltog 79 % av klasserna i urvalet i årskurs 9 och 85 % i gymnasiets år 2. I de deltagande klasserna var det 17 % av eleverna i årskurs 9 som inte deltog och i gymnasiets år 2 var det 19 %. Den främsta anledningen till att inte delta var frånvaro pga. sjukdom. Antalet elever som låg till grund för årets redovisning var 5 319 i årskurs 9 och 4 878 i gymnasiet år 2. Då även ej svar på könsfrågan redovisas i tabellerna 1–3 innebär det att 10 197 elever utgjorde basen för tabell 1 där samtliga elevers svar på de psykosomatiska besvaren redovisas. Bastalen för respektive årskurs framgår av tabell 2 och 3.

Psykosomatiska besvär

I denna fokusrapport används begreppet ”psykosomatiska besvär” som ett samlingsnamn för de frågor som ingår i formuläret, det vill säga: (1) huvudvärk (2) ont i magen (3) svårt att somna, (4) stress, (5) nedstämd, deppig eller nere, samt (6) sovit dåligt på natten. Enligt den kliniska definitionen så bör de psykosomatiska symptomen inte uppstå pga. underliggande fysisk sjukdom för att definieras som psykosomatiska (Brill, S.R., m.fl, 2001). Detta är dock något vi inte kan utesluta då eleverna har besvarat frågorna förutsättningslöst. Vanligt är även att stress anses vara en av de utlösande faktorerna till psykosomatiska symptom men i CAN:s undersökning ingår stress som en av indikatorerna på psykosomatiska besvär. Vår användning av begreppet passar därmed bättre in på exempelvis nationalencyklopedins definition: ”sambandet mellan psykiska och kroppsliga reaktioner: sjukdomar med kroppsliga symptom men med psykiska orsaker” (Nationalencyklopedin).

För att få ett sammanfattande mått på omfattningen av de psykosomatiska besvär eleverna upplevt under de senaste sex månaderna har ett index skapats. I detta index har varje delsvår kodats enligt vilken frekvens eleven uppgett och varje delfråga måste ha besvarats. Det högsta al-

ternativet ”I stort sett varje dag” kodades som 150 möjliga besvär under ett halvår (motsvarar att eleven upplevt besväret knappt 6 gånger i veckan). Flera gånger i veckan kodades till 78 gånger, en gång i veckan till 26 gånger och någon eller några gånger i månaden kodades till 12 gånger. Mer sällan eller aldrig till kodades till 0 gånger för att inte överskatta frekvensen, då alternativet inkluderar ”aldrig”. Eftersom det var sex delfrågor och maxantalet per besvärstyp var 150 så innebar det att varje elev kunde få ett sammanlagt värde mellan 0–900 upplevda besvär. Elever med totalt noll besvär utgör en indexgrupp. De med poäng mellan 1 och 900 har i sin tur delats upp i fyra ungefärligen jämnstora indexgrupper (se tabell A).

När indexet över psykosomatiska besvär ställs i relation till ANT-erfarenhet så minskar bastalet något och utgörs av de elever som besvarat samtliga ANT-frågor samt alla sex frågor om psykosomatiska besvär (bastalen framgår av tabell 4). Detta medför att resultat i denna rapport kan skilja sig något från de i rapporten *Skolelevers drogvänor 2018*.

68 Under de senaste 6 månaderna, hur ofta har du...

	I stort sett varje dag	Flera gånger i veckan	En gång i veckan	Någon el. några gånger i månaden	Mer sällan el. aldrig
a) ...haft huvudvärk?	☐	☐	☐	☐	☐
b) ...haft ont i magen?	☐	☐	☐	☐	☐
c) ...känt dig stressad?	☐	☐	☐	☐	☐
d) ...känt dig nedstämd, deppig eller nere?	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...haft svårt att somna?	☐	☐	☐	☐	☐
e) ...sovit dåligt på natten?	☐	☐	☐	☐	☐

Referenser

Bohman, H., Laftman, S. B., Cleland, N., Lundberg, M., Paaren, A. & Jonsson, U. 2018. Somatic symptoms in adolescence as a predictor of severe mental illness in adulthood: a long-term community-based follow-up study. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*, 12, 42.

Brill SR, Patel DR & MacDonald E (2001). *Psychosomatic disorders in pediatrics*. *Indian J Pediatr*, 68(7): p. 597–603.

CDC 1994. *Preventing tobacco use among young people. A report of the Surgeon General. Executive summary*. *MMWR Recomm Rep*, 43, 1-10.

Dawson, D. A., Goldstein, R. B., Chou, S. P., Ruan, W. J. & Grant, B. F. 2008. Age at first drink and the first incidence of adult-onset DSM-IV alcohol use disorders. *Alcohol Clin Exp Res*, 32, 2149-60.

Folkhälsomyndigheten (2014). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14: grundrapport*. Solna: Folkhälsomyndigheten. Tillgänglig på Internet: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/skolbarns-halsovanor-i-sverige-201314/>

Gripe I. (2013). *Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. Rapport 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Nationalencyklopedin. Tillgänglig på Internet: www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/psykosomatisk (hämtad 2018-08-20)

Socialstyrelsen (2017). *Utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna – Till och med 2016. [Elektronisk resurs]*. Socialstyrelsen. Tillgänglig på Internet: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20785/2017-12-29.pdf>

Taylor, M., Collins, S. M., Munafo, M. R., Macleod, J., Hickman, M. & Heron, J. 2017. Patterns of cannabis use during adolescence and their association with harmful substance use behaviour: findings from a UK birth cohort. *J Epidemiol Community Health*, 71, 764-770.

Thor S. (red.) (2017). *Skolelevers drogvänor 2017*. Rapport 170. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Zetterqvist M. (red.) *Under arbete* (2018). *Skolelevers drogvänor 2018*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Tabell 1. Under de senaste 6 månaderna hur ofta har du...? Procentuell fördelning bland 15–18-åriga elever. (Totalt a) n=10197; Tjejer n=5044; Killar n=4989). 2018.

	...haft huvudvärk?		...haft ont i magen?		...känd dig stressad?		...känd dig nedstämd, deppig el. nere?		...haft svårt att somna?		...sovit dåligt på natten?		
	Totalt	Tjejer	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	Totalt	Killar	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	
I stort sett varje dag	6	9	3	5	7	3	21	10	15	6	11	13	8
Flera ggr i veckan	15	22	9	12	19	7	27	19	26	12	17	19	14
En gång i veckan	17	20	14	15	19	11	17	18	21	15	17	19	13
Någon el några ggr i månaden	31	28	33	34	37	31	20	25	22	27	23	22	24
Mer sällan el aldrig	27	18	36	31	16	44	12	19	25	13	28	24	36
Ej svar	3	2	4	4	2	5	3	4	2	5	4	2	5

a) I totalen ingår annan könsidentitet samt ej svar.

Tabell 2. Under de senaste 6 månaderna hur ofta har du...? Procentuell fördelning bland elever i Årskurs 9. (Totalt a) n=5319; Tjejer n=2611; Killar n=2611). 2018.

	...haft huvudvärk?		...haft ont i magen?		...känd dig stressad?		...känd dig nedstämd, deppig el. nere?		...haft svårt att somna?		...sovit dåligt på natten?		
	Totalt	Tjejer	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	Totalt	Killar	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	
I stort sett varje dag	6	9	4	5	7	3	20	11	16	6	12	15	9
Flera ggr i veckan	15	23	9	12	19	6	26	18	25	11	16	19	13
En gång i veckan	16	19	14	14	18	11	16	16	20	13	16	18	14
Någon el några ggr i månaden	31	28	33	35	38	32	19	23	22	24	22	21	23
Mer sällan el aldrig	28	20	36	30	16	42	14	27	15	40	29	24	35
Ej svar	4	2	5	4	3	6	4	5	3	6	5	3	6

a) I totalen ingår annan könsidentitet samt ej svar.

Tabell 3. Under de senaste 6 månaderna hur ofta har du...? Procentuell fördelning bland elever i Gymnasiet år 2. (Totalt a) n=4878; Tjejer n=2433; Killar n=2376). 2018.

	...haft huvudvärk?		...haft ont i magen?		...känd dig stressad?		...känd dig nedstämd, deppig el. nere?		...haft svårt att somna?		...sovit dåligt på natten?		
	Totalt	Tjejer	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	Totalt	Killar	Totalt	Tjejer	Totalt	Killar	
I stort sett varje dag	6	10	2	5	8	2	21	10	14	6	11	12	8
Flera ggr i veckan	15	22	10	12	19	7	29	20	28	14	18	19	17
En gång i veckan	18	22	15	16	21	11	18	19	23	16	20	17	18
Någon el några ggr i månaden	31	28	34	33	36	31	20	27	23	30	24	23	25
Mer sällan el aldrig	27	16	36	32	16	45	10	22	11	31	27	24	29
Ej svar	2	1	3	3	2	3	2	3	2	4	3	2	4

a) I totalen ingår annan könsidentitet samt ej svar.

Tabell 4. ANT-erfarenheter i relation till förekomst av antal psykosomatiska besvär.a) Procent. 2018.

	0 (n=352)	1-75 (n=2240)	76-190 (n=2213)	191-369 (n=2280)	370-900 (n=2041)	Totalt (n=9126)
15-18 åriga elever						
Druckit alkohol senaste 12 mån	36	48	56	64	62	57
Rökt senaste 12 mån	14	21	27	35	39	30
Snusat senaste 12 mån	17	20	23	25	24	23
Använt narkotika senaste 12 mån	5	6	7	11	13	9
	0 (n=51)	1-75 (n=666)	76-190 (n=1093)	191-369 (n=1404)	370-900 (n=1441)	Totalt (n=4655)
Tjejer 15-18 år						
Druckit alkohol senaste 12 mån	31	44	56	65	64	59
Rökt senaste 12 mån	7	19	25	36	41	32
Snusat senaste 12 mån	4	9	13	17	19	15
Använt narkotika senaste 12 mån	0	3	4	9	11	7
	0 (n=287)	1-75 (n=1542)	76-190 (n=1095)	191-369 (n=835)	370-900 (n=552)	Totalt (n=4311)
Killar 15-18 år						
Druckit alkohol senaste 12 mån	37	50	56	62	60	54
Rökt senaste 12 mån	14	22	28	35	35	27
Snusat senaste 12 mån	18	25	32	36	35	30
Använt narkotika senaste 12 mån	5	8	10	15	17	11
	0 (n=219)	1-75 (n=1188)	76-190 (n=1115)	191-369 (n=1051)	370-900 (n=1071)	Totalt (n=4644)
Årskurs 9						
Druckit alkohol senaste 12 mån	21	31	38	48	49	40
Rökt senaste 12 mån	10	13	16	26	33	21
Snusat senaste 12 mån	13	12	15	18	18	15
Använt narkotika senaste 12 mån	4	4	4	7	10	6
	0 (n=133)	1-75 (n=1052)	76-190 (n=1098)	191-369 (n=1229)	370-900 (n=970)	Totalt (n=4482)
Gymnasiets år 2						
Druckit alkohol senaste 12 mån	62	67	74	77	78	74
Rökt senaste 12 mån	21	30	38	43	47	39
Snusat senaste 12 mån	26	29	32	31	31	31
Använt narkotika senaste 12 mån	6	9	11	15	16	12

a) Bortsett från vid uppdelning av manliga och kvinnliga elever ingår annan könsidentitet och ej svar.

Tabell 5. Ålders- och könsfördelning inom respektive indexgrupp bland 15-18 åriga elever. Procent. 2018.

	Ålderstillhörighet		Könstillhörighet			
	15-16 år (Åk 9)	17-18 år (Gy 2)	Killar	Tjejer	Annan könsidentitet	Ej svar
0 (n=352)	63	37	84	12	3	1
1-75 (n=2240)	52	48	72	27	1	0
76-190 (n=2213)	50	50	53	46	1	0
191-369 (n=2280)	46	54	40	58	2	0
370-900 (n=2041)	52	48	29	68	2	0
Totalt (n=9126)	51	49	51	48	2	0

Tabell 6. Skolkerfarenheter inom respektive indexgrupp bland 15–18 åriga elever. Procent. 2018.

	Nej, aldrig	Ja, någon gång per termin	Ja, en gång i månaden eller oftare	Ej svar
0 (n=352)	84	8	7	1
1–75 (n=2240)	79	14	6	1
76–190 (n=2213)	72	16	12	1
191–369 (n=2280)	63	19	17	1
370–900 (n=2041)	53	20	25	1
Totalt (n=9126)	68	17	15	1

Tabell 7. Skoltrivsel inom respektive indexgrupp bland 15–18 åriga elever. Procent. 2018.

	Mycket/ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska/Mycket dåligt	Ej svar
0 (n=352)	89	7	3	1
1–75 (n=2240)	93	5	2	0
76–190 (n=2213)	88	9	2	0
191–369 (n=2280)	82	13	4	0
370–900 (n=2041)	60	22	18	1
Totalt (n=9126)	82	12	6	0

Tabell 8. Hur nöjda är de 15–18 åriga eleverna inom respektive indexgrupp med... Procent. 2018.

...sin familjs ekonomiska situation	Mycket nöjd/Nöjd	Varken eller	Mycket missnöjd/Missnöjd	Ej svar
0 (n=352)	89	8	2	1
1–75 (n=2240)	89	9	2	0
76–190 (n=2213)	85	11	4	0
191–369 (n=2280)	80	15	4	0
370–900 (n=2041)	69	20	9	1
Totalt (n=9126)	82	13	5	1

...sin hälsa	Mycket nöjd/Nöjd	Varken eller	Mycket missnöjd/Missnöjd	Ej svar
0 (n=352)	92	5	2	1
1–75 (n=2240)	88	9	2	1
76–190 (n=2213)	80	15	4	1
191–369 (n=2280)	66	25	9	1
370–900 (n=2041)	42	32	24	1
Totalt a)(n=9126)	71	19	9	1

...sig själv	Mycket nöjd/Nöjd	Varken eller	Mycket missnöjd/Missnöjd	Ej svar
0 (n=352)	93	4	2	1
1–75 (n=2240)	88	11	1	0
76–190 (n=2213)	74	20	5	1
191–369 (n=2280)	58	29	12	1
370–900 (n=2041)	35	31	33	2
Totalt a)(n=9126)	66	22	12	1

C.A.N

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser. Våra återkommande nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor och Monitormätningarna. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar på uppdrag av kommuner och län. CAN är en ideell förening med medlemsorganisationer och med ombud i alla län. Läs mer om oss på www.can.se.